

Celoletna naročnina	280 Lir
Polletna	140 "
Posamezna številka	6 "
Za Jugoslavijo	2 Din

Ob petinpetdesetletnici rojstva maršala Tita

Goriško ljudstvo slavi velikega sina jugoslovanskih narodov

Jutri, 25. maja, bo primorsko ljudstvo tretjič slavilo obletnico Titovega rojstva.

Njegovo 55. obletnico ne bodo Primorci praznovali s hrupom in manifestacijami, saj se to upira že skromnosti velikega moža, ki je izšel iz vrst delavskega razreda. Čestitke in pozdravi, zaobljube za novo delo romajo k njemu na jutrišnji dan iz vseh krajev Jugoslavije; prihajajo pa tudi iz vseh tistih krajev, kjer prebivajo Slovenci, pošteti in v boju prekaljeni demokratični Slovenci. Ko bodo na njegov rojstni dan stopila pred njega zastopstva delovnega ljudstva, ko bo veliki vodja jugoslovanskih narodov prebral brzojavke in pisma, bo med njimi tudi skromna, a pristržna čestitka goriškega ljudstva. Besede, ki jih sleherni naš človek nosi v srcu, so besede polne hvaležnosti in zvestobe do tega velikega državnika, zmagovalca nad fašističnimi osvajalci in osvoboditelja narodov Jugoslavije. Primorsko in goriško ljudstvo je v preteklih četrdeset letih po osvoboditvi od nacifašizma dan za dnem spremljalo veliko državniško delo tovariša Tita, ne samo komandanta hrabre jugoslovanske armade, ampak tudi stvaritelja in graditelja nove ljudske države in družbenega reda.

Narodi Srbije, Hrvaške, Slovenije, Makedonije, Bosne in Hercegovine ter Črne gore vidijo v maršalu Titu uresničitelja svojih stoletnih želja po svobodnem kulturnem razvoju. V novi ljudski republiki Jugoslaviji so se jim odprle vse možnosti kulturne rasti, plodnega umetniškega ustvarjanja, širokega razmaha njihovih nacionalnih kultur, ki bodo obogatile in postale last vseh jugoslovanskih narodov.

Pod vodstvom maršala Tita je delovno ljudstvo Jugoslavije zadobilo nov ustvarjalni delovni polet, ki je postal najvažnejši življenjski faktor mladine, žena, ter duševnih in ročnih delavcev. Delo, ki ustvarja dobrobo v tovarnah in rudnikih, na polju in v šoli, je najizrazitejši dokaz, da je ta praktičnost in usmerjenost tu, da je otipljiva realnost, katere učitelj je naš tovariš Tito.

Medtem ko bo vsa ostala Goriška, ki bo priključena k ljudski republiki Jugoslaviji, svesta si pridobljene svobode pristopila pred moža-osvoboditelja v popolnoma drugačnih okoliščinah, bo nas, ki nas je usoda — da ne rečemo krivice — pustila pod tujim krovom, bodrila zamisel, da se zgodovinski pogreški v doglednem času dajo popraviti in da se bo ravno nam, slovenski manjšini pod Italijo, pod vodstvom ljudskega voditelja Tita, dalo izvajati zmago nad vsemi krivičnimi črtami in mednarodnimi špekulantmi. Znano nam je, da to odgovarja resnici in da ni maršal Tito nikoli pozabil na Trst, Gorico in slovensko Benečijo. S kakšno težkim srcem je dal svoj pristanek za podpis mirovne pogodbe z Italijo. Napravil je to, samo da bi se ohranil sve-

točni mir, da bi se ustvarila v svetu konkretna podlaga za bratstvo in spoštovanje med narodi. Ta naša boleča rana — Trst, Gorica s slovensko Benečijo in Koroško — je skelela ravno voditelja jugoslovanskih narodov najbolj. Njegova prizadevanja, njegovi neprestani

MARŠAL TITO

napori v mednarodnem svetu, njegovi temperamentni govori, jasne kritike imperialističnih sovražnikov in po drugi strani njegova velika ljubezen do primorskega ljudstva je ustvarila ono nerazčrčljivo enotnost, ki danes veže ime Tita z vsem delovnim slovenskim narodom.

Maršal Tito je porabil vse prilike, da je pred vsem svetom izjavil, da je za pošten mir in mirno sožitje med Jugo-

slavijo in Italijo. Lahko je govoriti ljudstvu, ki je svobodno in ki ima oblast v svojih rokah. Težko se ga prime poštena beseda, če je okolištrupljen z lažno propagando, če je v deželi še filofašistični državni aparat na krmilu in če so tuji interesi na delu. Maršal Tito je naš učitelj, ki je dal pobudo za veliko idejo bratstva med Slovani in Italijani, ideja, ki bo približala jugoslovanske narode z italijanskim in to proti vsem sovražnikom zapadnih imperialističnih držav, za čim tesnejše gospodarsko in kulturno sodelovanje.

Zavest medsebojnega spoznavanja med antifašističnimi Slovenci in Italijani, ki prebivajo na tem spornem ozemlju, bo ustvarilo pogoje, da bo napuščil dan, ko bo tudi v Italiji delovno ljudstvo nastopilo enotno za demokratične ideale za svobodo in pravice med narodi. Takrat, ko bodo padle zadnje krinke šovinizma in rasnega sovraštva, bo ljudstvo ob Soči zadihalo novo življenje, vredno človeka. Goriško napredno ljudstvo je ponosno, da je hodilo po stopinjah velikega borca za svobodo, tovariša Tita in da ga je poslušalo. Nikoli ne bo pozabilo, da je usoda goriških Slovencev le začasna in da bomo tudi mi v zvezi z demokratičnimi množicami Italije doprinesli svoj delež do boljših odnosov med narodi.

Goriški antifašisti, Slovenci in Italijani se zgrinjajo ob rojstnem dnevu maršala Tita okrog njegove osebe, želijo mu zdravja in moči ter veliko uspehov v petletnem načrtu in obljublajo, da se bodo izkazali vredni njegovega visokega zaupanja.

ZIVEL NAŠ MARŠAL JO. SIP BROZ-TITO!

Pravda za goriški Ljudski dom

V petek 17. t. m. se je posebna delegacija s tov. Vižintinom zglasila pri g. guvernerju iz Gorice. V njegovi odsotnosti je delegacija izročila guvernerjevemu pomočniku iz črpnega spomenico. Iz spomenice povzemamo glavne točke.

V listini je v začetku beseda o tem, kako so se goriški Slovenci narodno osamosvojili, nato o njihovem gospodarskem in kulturnem podvigu. Pomen »Trgovske in obrtne zadruge«, ki je bila ustanovljena že v preteklem stoletju, je bil v tem, da je povezovala ves naš življenjski v krepko organizirano enoto.

Zamisel naših goriških prvoboriteljev, med temi naj omenimo v prvi vrsti pokojnega Dr. Tuma in Andreja Gabrščka, je padla med goriške Slovence na rodovitna tla. Odziv našega ljudstva, trgovcev, obrtnikov, učiteljev in duhovščine je bil ogromen. Zadruga je bila vpisana v zadrugi register 31.

julija 1897, poslovati pa je pričela 1. oktobra istega leta že s 1000 deleži.

Dom goriških Slovencev

Velik razmah, ki je zajel goriške Slovence na gospodarskem in kulturnem polju, je dal pobudo, da so naši Goričani postavili lasten, osrednji gospodarski in kulturni dom pod imenom »Trgovski dom«. Goriški trgovci in obrtniki ter vse ostalo goriško ljudstvo je pripomoglo da je bila postavljena v Gorici leta 1904 na tekalšču Verdi, ob mestnem vrtu, stavba, ki ni samo ponos Slovencev ampak krasi tudi mesto samo.

»Trgovski dom« predstavljala za vsa leta do izbruha prve svetovne vojne najsvetlejšo poglavitje gospodarskega in kulturnega podviga goriških Slovencev. Tu smo imeli glasbeno šolo, pevsko društvo, k je prirejalo izredne kvalitetne koncerte, operne predstave Raz goriškega odra so odhajali v svet pevci in glasbeniki, ki so pozneje zasloveli v sve-

tu. Gledališke predstave so se vršile redno vsako sezono: gostovali so igralci iz Trsta in Ljubljane. Telovadno društvo »Sokol« je imelo v dvorani svojo telovadnico. Lepi prostori so bili odmerjeni goriški čitalnici in knjižnici goriške »Prosvete«. Vrstila so se prvovrstna predavanja; vsučiliški profesorji, pesniki in učenjaki so predavali goriškim Slovincem. Nič čudnega, če se je govorilo, da se je kulturno središče Slovencev v zadnjem desetletju pred prvo svetovno vojno pomaknilo v Gorico.

Tragedija in mučeniška pot slovenske narodne manjšine pod fašizmom

Londonski pakt in nesrečna rapalska pogodba je vrnila Primorsko in s tem tudi Gorico v žrelo imperialistične Italije. Začela se je tragedija in mučeniška pot slovenske narodne manjšine, ki ji podobne ne najdemo nikjer drugje v Evropi. Italijanske oblasti zlasti pa ko se je te oblasti polastila fašistična stranka, se pričele z načrtnim zaviranjem vsega slovenskega gospodarskega in kulturnega življenja. Naši denarni zavodi so bili likvidirani, zadruga so zapirali, prosvetna društva, pevsko krožke in sokolska društva so bila prepovedana. Prosvetna zveza je bila nasilno razpuščena, predavanja v slovenskem jeziku, kakor tudi slovenske šole so bile ukinjene. Vse obljube, ki so nam jih ob prihodu dale italijanske oblasti so bile pozabljene, začela se je trpka Kalvarija slovenskega primorskega ljudstva.

Trgovski dom je kljub vsemu še vedno ostal lastnina v slovenskih rokah. Toda fašizem ni mogel tega na dolgo trpeti. Leta 1930 se je vselila fašistična stranka v poslopje Trgovskega doma z očitnim namenom, da se ga ob prvih prilikah zvrže. Potem ko so nasilno zatrli vse kulturno in gospodarsko življenje goriških Slovencev, so se vrgli še na ta skupni dom, da ga dokončno vzamejo iz slovenskih rok.

»Trgovsko obrtna zadruga« je polagoma zašla v gospodarske težkoče in si je zato postavila likvidacijski odbor, ki je polagoma likvidiral vse ostalo premoženje zadruge razen Trgovskega doma, katerega so naši odborniki hoteli na vsak način obdržati, ker je bilo to edino gospodarsko in kulturno središče Slovencev. Toda fašistična stranka, ki je imela v svojih rokah platno in škarje, si je znala pomagati. Proti pravnim predpisom je imenovala likvidacijskega komisarja v osebi inž. Faieschija, ki je imel nalog pripraviti »pravna« tla za odvzem ali prodajo Trgovskega doma fašistični stranki. Sedaj, ko je lahko »pravno« zastopal Trgovski dom komisar, ki ga je postavil fašistični prefekt, je prodal naš dom fašistom za bagatelno ceno 400.000 lir medtem ko je bil vreden najmanj poldrugi milijon lir. Tako je postala ponošna slovenska stavba kar čez noč in nasilno »Casa del Fascio.«

«Ljudski dom»

in zavezniki

Ko so zavezniške armade dokončno uničile nacifašizem in je v maju leta 1945 naša slavna J.A. osvobodila Gorico, so se naše oblasti in organizacije vselile v staro slovensko trdnjavo, v Trgovski dom. V zvezi z novim duhom se je »Trgovski dom« preimenoval v »Ljudski dom«. Zavezniški guvernerji, ki so po sedetbi in zaupni upravi cone A odločali o usodi vsega in torej tudi o sedežih naših organizacij, so priznavali

(Nadaljevanje na 2. strani)

Veličasten partizanski dan na Vojskem

Prisotni so bili tudi podpredsednik vlade FLRJ

Edvard Kardelj in več ministrov vlade LR Slovenije

V nedeljo, 18. t. m. se je vršilo na Vojskem nad Idrijo veliko partizansko zborovanje, ki se ga je udeležilo več tisoč primorskih in gorenjskih partizanov, ki so ob tej priliki obiskali nepozabne kraje junaštva na Primorskem, kjer so se več let borili za svobodo in lepšo bodočnost svojega naroda. Partizanskega dneva so se udeležili podpredsednik vlade FLRJ, Edvard Kardelj, člani vlade LR Slovenije Boris Kraigher, Lidija Šentjarc, France Leskovšek, Tomo Brejc, generalajtnant Jaka Avšič in drugi.

Otvoritev partizanske tiskarne »Slovenija«

To kar bi se marsikateremu zdelo nemogoče, to so znali ustvariti naši partizani sredi narodno - osvobodilne borbe. Od septembra 1944 dalje je začel redno izhajati »Partizanski dnevnik« in sicer v odličnem tisku in na dobrem papirju. Preje je izhajal v

stavb. Tu smo videli strojnico in stavnico, kuhinjo in jedilnico, spalnico in književnico, skladišče in spodaj ob potoku turbino na vodni pogon. V eni izmed lesenih, dobro sestavljenih barak smo občudovali tiskarski stroj, ki je ravno tiskal slavnostno številko »Partizanskega dnevnika«. Sam stroj je menda tehtal 1700 kg, ki so ga požrtvovalni in junaški partizani dobili nič manj kakor iz — Milana! Koliko napora in truda so imeli naši fantje, predno so spravili posamezne dele na določeno mesto. In papir za tiskanje 4 do 7000 izvodov dnevnika! Samo tisti, ki so bili zraven si lahko predstavljajo ogromno delo, ki so ga izvršili naši partizani!

V dopoldanskih urah so gostje in zborovalci obiskali tiskarno »Slovenija«, ki je bila ob tej priliki odprta javnosti.

Bivši predsednik PNOG za Slovensko Primorje in Trst France Bevk je v svojem otvo-

Tov. KARDELJ se razgovarja s predstavniki primorskega ljudstva

zmanjšanim formatu in le ciklostiliran. Partizanska tiskarna »Slovenija«, ki se nahaja pod Vogalcami v globeli, je dajala dan za dnem, za tiste čase, kar ogromno število listov, tiskovin ter letakov. V tej kratki dobi med septembrom 1944 in majem 1945 je tiskarna »Slovenija« natisnila: 206 raznih listov v celotni nakladi 949.300 izvodov, 173 številke »Partizanskega dnevnika« v skupni nakladi 822.814, 5 brošur v skupni nakladi 18.054 izvodov, raznih letakov 220.783 in 2 knjigi v skupni nakladi 6.695 izvodov. Skupno izdanih publikacij je bilo 2.017.643. To so številke, ki dajo misliti! »Partizanski dnevnik« je redno izhajal dnevno v 4000 do 7000 izvodov. Največjo naklado je dosegel 1. maja 1945 s 7160 izvodov.

Sovražnik si ni mogel nikoli misliti, da bi izdajali partizani dnevnik sredi vojnih operacij. Prav gotovo so bili uverjeni, da ga tiskajo kje v kakšnem mestu. To tiskarno je postavila Pokrajinska tehnika v globoki grapi sredi idrijskih hribov in gozdov. Ali si morete predstavljati, pod kakšnimi težkimi pogoji, s kakšno nevarnostjo so postavili naši partizani celo kolonijo lesenih

ritvenem govoru navdušeno pozdravljen prikazal delo in napore tovarišev partizanske tiskarne »Slovenija«. Odobranja kar ni hotelo biti konca, ko je naš velezaslužni predsednik PNOG izročil tiskarno javnosti.

Popoldanski miting

Velika množica ljudstva se je popoldne zgrnila okrog slavnostnega prostora. Na tribuno je stopil glavni govornik tov. France Bevk, ki je pozdravil kot primorski borec in predstavnik primorskega ljudstva podpredsednika vlade FLRJ, člane vlade LR Slovenije in ostale goste. Govoril je o pridobitvah narodno osvobodilne borbe primorskega ljudstva, ki je kljub vsem spletkam in oviram mednarodne reakcije, s pomočjo jugoslovanskih narodov preneslo svoje meje od Snežnika do samega goriškega grada. Obsodil je krivično francosko črto ter ožigal domačo in tujo reakcijo, ki se poslužuje najostudnejših laži, da bi izpodkopala ugled mlade ljudske Jugoslavije. Z jasnimi besedami je ovrgel nekaj propagandnih, gesel reakcije, predvsem tisto, da bi v novi

(Nadaljevanje na 2. strani)

Znani četniki in ljotičevci

preseljeni iz Italije v Nemčijo

Kljub vsem izjavam in obljubam, da bodo iz taborišč za »razseljenec« izločili in našim oblastem izročili vojne zločince, so zavezniške okupacijske oblasti preselile v Nemčijo celotno taborišče Eholi skupno z velikim številom znanih četniških in ljotičevskih zločincev. Tako so prišli v Nemčijo vojni zločinci, bivši generali Damjanovič, Živanovič in Vojo Kuzmanovič, Damjanovičev namestnik. Razen teh so zavezniške okupacijske oblasti preselile tudi vso četniško »posebno policijo«, ki je sestavljena v glavnem iz zloglasnih agentov gestapa iz Beograda, kakršni je Radan Grujičič, ki ga taboriščne oblasti vodijo v svojih spisih pod imenom Petrovič. V Nemčijo so bili preseljeni tudi številni ljotičevci skupno z ljotičevsko delovno skupino, ki je bila v Caserti. Med temi je veliko številno znanih jugoslovanskih fašistov, kakršni je Ratko Parosanin, dalje Ratko Obradović in drugi, ki so že pred vojno odkrito služili nacistom. V družbi zločincev Brana Živkoviča, polkovnika Nedičeve kvizlinške vojske in bivšega generala Svetolika Djukića je odšel v Nemčijo tudi znani Hitlerjev agent Jasša Ljotič, ki je zagrešil med okupacijo veliko število umorov in drugih zločinov v Srbiji. Sedaj vodi ljotičevske begunce. Prav tako je odšel tudi vojni zločinec Boško Nedič in drugi. Zavezniške vojaške oblasti niso izvršile nikakršne kontrole nad osebam, ki so bile prepeljane v Nemčijo, tako da so se spotoma priključili še drugi vojni zločinci, ki so živeli prosto izven omejenih taborišč. Tako se je v Rimu priključil minister v kvizlinški Nedičevi vladi Mihajlo Olcana, ki je tudi odšel v Nemčijo. Kakor je bilo že sporočeno, odnašajo četniki iz taborišč, ki jih angleške okupacijske oblasti preseljujejo, neovirano s seboj večje količine orožja. Pri transportu niso okupacijske oblasti izvršile nobene preiskave »razseljenec«, čeprav so četniki in ustaši pred odhodom iz Eholi-

ja in drugih krajev zagrešili vrsto ropanj. Del naropane blaga so prodali Italijanom samim, ostalo pa odnesli v Nemčijo, da bodo lahko nadaljevali črnoborzijsko. Odstranili so celo lepenko z barak, v katerih so stanovali in jo prodali Italijanom; okupacijske oblasti tega sploh niso skušale preprečiti.

Politični pregled

Kriza italijanske vlade še vedno odprta

V Rimu si je do sedaj dal precej opravka Nitti, da bi rešil vladno krizo, a že sredi tedna se je odpovedal mandatu, ker pač ni uspel pri sestavljanju koalicijske vlade. Nitti je bil na sestanku z vidnimi političnimi predstavniki italijanske republike. Posvetovanja so se med drugim udeležili Togliatti, Nenni, Gronchi in drugi. Naposled se je Nitti napotil k predsedniku republike De Nicoliju in mu poročal, da ni mogel ničesar opraviti.

De Nicola je takoj pozval Orlanda ter mu poveril nalogo za sestavo vlade. Zatem pa so obenem mislili, da bo bivši ministrski predsednik Bonomi kos tej nalogi. De Gasperi je — kot znano — voditelj najmočnejše stranke v ustavodajni skupščini. Ni izključena možnost, da mu znova poverijo rešitev krize.

Nekaj več o Palestini

Zemljepisni položaj Palestine je eden izmed tistih činiteljev, ki nam lahko pojasni vzrok posebne zainteresiranosti Anglije in ZDA na nji. Za Britanski imperij je imela Palestina vlogo odskočne deske za obrambo Sueskega prekopa in Indije. Eno izmed najvažnejših pristanišč Palestine, Haifa, je hkrati tudi velika angleška vojno-pomorska baza na Bližnjem

vzhodu. Poleg tega je Palestina velikega pomena kot vmesna postojanka v izvozu nafte iz dežel Bližnjega vzhoda. Zadostuje omeniti, da je šla pred vojno samo skozi pristanišče Haife približno polovica vse v Iraku načrpane nafte. V zvezi s povečanim pomenom bližnjevzhodne nafte se vrše zdaj pogajanja o novih naftovodih, ki bi bili speljani po ozemlju te dežele.

Pred prvo svetovno vojno je bila Palestina v sestavi turškega imperija. Eden izmed problemov, ki so ga morali rešiti zavezniški, je bilo vprašanje odnosa do tako imenovanega sionističnega gibanja, t. j. gibanja za ustanovitev samostojne židovske države v Palestini. Odnos zaveznikov do sionističnega gibanja je bil izražen v znani deklaraciji angleškega (političnega) Balfoura, objavljeni v novembru 1917. V deklaraciji je bilo rečeno, da je zaželena ... ustanovitev nacionalnega ognjišča za židovski narod v Palestini brez okrnitve pravic drugih narodov. To deklaracijo so pozneje odobrile vlade Anglije, ZDA, Francije in Italije in vključena je bila v mirovno pogodbo s Turčijo (sevska pogodba). Objava in odobritev te deklaracije je povzročila nezadovoljstvo med arabskim prebivalstvom dežel Bližnjega vzhoda, ki je sanjalo o ustanovitvi neodvisne arabske države v Palestini. Od tega trenutka je od zunaj podpihovan antagonizem med arabskim in židovskim prebivalstvom Palestine nenehno rasel in dobil od časa do časa posebno ostre oblike.

Leta 1920. je bli s sklepom Vrhovnega sveta zaveznikov, ki ga je leta 1922. potrdilo. Društvo narodov, mandat za upravo Palestine poverjen Angliji. Sledeči dogodki so pokazali, da je angleška »ureditev« vprašanja spremenila deželo v areno krvavih spopadov med Arabci in sionisti. Lavirajoč med tema dvema taboroma so Angliji zdaj zopet razglašali, da je treba to priseljevanje omejiti ali ustaviti.

Napredni krogi arabskega in židovskega prebivalstva Palestine so prav dobro vedeli, da koristi taka razdelitev dežele v dva tabora samo inozemskim imperialističnim krogom, ker odvrača prebivalstvo Palestine od borbe za popolno neodvisnost dežele. Toda demokratičnim silam se ni posrečilo, da bi ustvarile enotno fronto.

V prizadevanju, da bi napravila vtis, da hoče pravično urediti palestinski problem, je sklicala angleška vlada celo vrsto posvetovanj, konferenc, komisij itd.

Sirijski list »Al-Jakzat« je v februarju 1947. spričo te »aktivnosti« Angležev pisal: »Anglija pride malone vsak dan z novim načrtom o ureditvi palestinskega vprašanja. Zdaj soglašajo s arabskimi predlogi, zdaj postavlja načrt o razdelitvi Palestine, zdaj priporoča načrt o federaciji. Namen vseh teh načrtov in predlogov je zapeljati Arabce v zablodo, povzročiti med njimi zmedo in nerade, ki jih smatra kot ugodno za uresničitev teh ciljev.«

V letih 1917 in 1936 je podpirala angleška vlada sionistično gibanje, hkrati pa je morala računati z okrepitvijo narodno osvobodilnega in sionističnega gibanja med Arabci. Leta 1925 je bila ustanovljena samostojna arabska država Transjordanija. V letih 1936 do 1938 so izdelovali Angliji načrte o razdelitvi Palestine v dve državi: v židovsko in arabsko.

Leta 1939 je bila objavljena »Bela knjiga« angleške vlade, v kateri je bilo rečeno, da ni mogoče ustanoviti v Palestini

židovske države, predložen pa je bil načrt, po katerem bi ustanovili neodvisno državo čez 10 let.

V oktobru 1946 je poslal prezident Truman Attleeju sebnost poslanico, v kateri je vztrajal na takojšnji naselitvi Židov v Palestini in predlagal, naj bi se naselilo v nji najprej 100.000 priseljencev. V isti poslanici je Truman podprl idejo ustanovitve židovske države iz enega dela Palestine. Ta predlog je povzročil v arabskih deželah viharo ogorčenja. Mnogi ugledni arabski politični voditelji in časopisi so pozivali na ekonomski bojkot ZDA. Po neje je poslala Liga arabskih dežel protestno noto proti ameriški vmešanosti v palestinske zadeve.

Zadnja etapa v angleških poskusih, da bi »uredili« palestinsko vprašanje, je bila londonska konferenca, ki je bila sklicana v septembru 1946 in ki se je končala v februarju 1947 s polomom. Te konference so se udeležili zastopniki sedmih arabskih dežel (Egipt, Sirija, Libanon, Transjordanija, Irak, Saudove Arabije in Jemena), ki so nastopali v enotni fronti, pa tudi zastopniki arabskega prebivalstva Palestine. Zastopniki Židov so bojkotirali konferenco v znak protesta proti odklonitvi njihove zahteve po ustanovitvi židovske države. Toda angleška vlada se je neuradno posvetovala z zastopniki Židov, ki so se mudili v Londonu.

Polom konference je angleški vladi onemogočil nadaljnje zavlačevanje ureditve palestinskega vprašanja.

Nedavno je angleška vlada sklenila izročiti palestinsko vprašanje organizaciji Združenih narodov. Govorec o tem v angleškem parlamentu je Bevin priznal, da je »postal mandat v praksi neizpolnljiv.«

Politika zavlačevanja ureditve tega vprašanja in laviranja med dvema taboroma, ki sta nastala prav kot posledica te politike, je privedla do tega, da se je položaj v Palestini do skrajnosti zaostрил. Šovinistične teroristične organizacije sionistov organizirajo atentate na angleške vojaške in oficirske, povzročajo eksplozije, razbijajo vlake itd. Inozemski tisk je poln poročil o ustanovitvi ilegalne židovske armade, ki jo financirajo iz inozemstva, pa tudi o formiranju ilegalne arabske armade, ki jo financirajo in podpirajo šovinistični reakcionarni krogi inozemskih Arabcev.

Komisar Ovre Perla v Ferrari

Vsem tržaškim in primorskim antifašistom, ki so šli leta 1940-41 skozi italijanske zapore, je prav dobro znan zloglasni sadist, komisar Ovre Gennaro Perla. Leta 1941. je prav spretno insceniral »Tomažičev proces« in s pravim užitkom mučil in prepepal svoje žrtve. Že leta 1940. je napovedoval, kako bodo razdelili Jugoslavijo, in dejal, da bo strl vse Slovence. Kot rezultat njegovega briljantnega »dela« je bilo na tržaškem procesu pet ustrelenih in izrečeno na stotine let ječe. Tedaj je hotel tudi na vsak način odkriti avtorje atentatov v Piacenzi in Bologni, ker bi mu to prineslo napredovanje v čin kvestorja.

Mussolini mu je lastnoročno napisal pohvalno pismo ter mu dal veliko nagrado v denarju.

Po svojem sijajnem delovanju v Trstu je šel nadaljevat svoje delo v Milan. Po osvoboditvi Italije so ga suspendirali iz službe, toda bil je prost. Živel je v Bariju, kjer so ga neke njegove bivše žrtve, ki so tam stopile v NOVI, prijavile angleškim oblastem, toda gospod je ostal še nadalje na svobodi.

Sedaj so ga imenovali za višjega funkcionarja pri kvesturi v Ferrari. Če se italijanske oblasti poslužujejo takih izmečkov človeštva, potem

Pravda za goriški Ljudski dom

(Nadaljevanje s 1. strani)

stavbo kot last goriških Slovencev in s tem sedež njihovega delovanja. Toda pod sedanjim guvernerjem je vojaška oblast 88. divizije na lastno pest šla preko civilne, to se pravi guvernerjeve in izročila slovenske organizacije iz doma. Ameriška vojska je naše organizacije prepodila iz doma, jih vrgla na cesto, češ da posloje nujno rabi. Goriško ljudstvo je proti temu nasilju odločno nastopilo, a kljub obljubam, da nam bodo »Ljudski dom« vrnil, takoj ko ga ne bodo več rabili, tega niso storili. ZVU je dala »Ljudski dom« finančni intendanci, katere je poskrbel za zbrisanje napisov »Ljudski dom« in »Casa del popolo« ki sta pričala, kdo je njegov lastnik. Naloga ZVU bi bila da ublaži na tem področju obstoječo nasprotja na enakopraven način in da ustvari medsebojno pravično in strpno življenje in sožitje obeh narodnosti, ker zahtevajo to že kulturne in gospodarske prilike na tem ozemlju. Na žalost tega ne moremo trdit: o vojaški upravi.

Goriški Slovenci potrebujejo »Ljudski dom« kot narodno središče, a tudi kot priznana manjšina. Goriški Slovenci, ki želijo urediti vzporedno s svojimi sosedi Italijani svoje gospodarske in kulturne udejstvovanje, ne morejo ostati brez svojega doma.

V imenu naših društev in organizacij, našega tiska ter raznih drugih ustanov zahtevamo, da se nam povrne »Ljudski dom«, do katerega imamo na podlagi vseh navedenih razlogov vso pravno in moralno pravico.

Delegacija goriških Slovencev pri zavezniškem guvernerju

Dne 20. maja predpolodne je goriški guverner major Mavis sprejel delegacijo goriških Slovencev, ki je preteklo soboto izročila njegovemu pomočniku spomenico o Ljudskem domu.

Gospod guverner je delegatno dejal, da je spomenica sijajno sestavljena in verodostojna. Takoj za tem pa je izjavil, da je ukaz ZVU št. 12 tak, da morajo izročiti svojo imovino fašistične stranke finančni intendenci, iz česar sledi, da ZVU ne more dati nobeni politični stranki ali kulturni ustanovi imovine, ki je bila zaplenjena fašistom. Kako se bo imovina, ki jo je prejela finančna intendenca, razdeljevala, je stvar italijanske vlade. Vodja delegacije, tov. Vižintin Bogomil, je na to guvernerjevo izjavo pripomnil, da na področju, ki ga upravlja ZVU, bi morala ona po vseh načelih demokracije preskrbeti kulturnim in prosvetnim organizacijam potrebne prostore, zlasti pa tistim ustanovam, ki so bile postavljene na cesto po zasedbi Ljudskega doma s strani 88. divizije, kot je ZVU svoj čas to obljubila. Guverner pa je na to konkretno vprašanje dvoumno odgovoril: »Za sedaj vam ne moremo pomagati, ker bomo v kratkem zapustili to ozemlje.« Tov. Vižintin pa je dejal: »Torej

mi moramo intervenirati pri italijanski vladi, da nam po pravi vse storjene krivice izda fašistične dobe.« Odločna pripomba vodje delegacije ni ušla g. guvernerju, ki je na odgovor pripomnil še to, da za sedaj ne bi bila še umestna intervencija pri italijanski vladi, ker upravlja to področje še vedno ZVU. Tov. Vižintin mu je zopet vljudno ugovoril: »Baš za to smo se obrnili do vas, da rešite vprašanje Ljudskega doma.« Omenil mu je še, da ima ZVU polno oblast na tem področju in da bi bilo pošteno in pravično, da dobijo goriški Slovenci na razpolago vsaj prostore in dvorano Ljudskega doma, ki jih tako nujno rabi za svoje delovanje. Guverner je na izjave delegata »brihtno« pripomnil, da saj bo za Slovence onstran francoske črte skrbela jugoslovanska vlada. Ne vemo, ali je guverner mislil resno ali se je šalil. Iz njegovih izjav, se lahko sodi, kot da tu ni več Slovencev, ali jih sploh ne priznava, tudi če so. Delegacija ga je kljub temu še enkrat opozorila, da govori v imenu Slovencev, ki ostanejo v Italiji, ne pa onih, ki bodo priključeni k FLRJ.

Da bo pogovor o Ljudskem domu še bolj »vsele« je g. guverner zasakal besede na Reko in v obliki vprašanja pripomnil »Ali imajo Italijani na Reki svoje kulturne organizacije?« Zelo zanimivo! Seveda ni bilo delegaciji težko odgovoriti na to naivno vprašanje, ko vendar ves svet ve, da Italijani na Reki nimajo samo svojih kulturnih ustanov, marveč da imajo tudi svoje italijanske gledališče, srednje in osnovne šole, v katerih se svobodno učijo v materinem jeziku. Tam ni pristranosti, ni zapostavljanje narodne manjšine in enakopravnost ni beseda, marveč je živa stvarnost.

Kljub vsem utemeljitvam, ki jih je iznesla delegacija o pravičnosti Slovencev do Ljudskega doma, je zavezniški guverner na koncu dejal, da pri svoji najboljši volji ne more pomagati.

Po dveh letih izkušenj »zapupne« vojaške uprave si sicer nismo mogli pričakovati kaj boljšega. Začela je s politiko zapostavljanja Slovencev ter jo načrtno nadaljevala s preganjanjem ustanov in voditeljev Slovencev. Zasedba Ljudskega doma pa je bila samo preteza za pripravljeni udar na središče vseh ustanov, ki so zrastle v težki narodno osvobodilni borbi.

Tega nerazumljivega obnašanja napram goriškim Slovcem ne bomo nikoli pozabili. Vse poštene in demokratične primorske Slovence pa pozivamo, da se še krepkeje strnejo okoli naših organizacij, ki slonijo na demokratični podlagi in se borijo za bratstvo in mir med narodi ter imajo v slovensko-italijanski antifašistični zvezi svoje izhodišče. Ni nobenega dvoma, da bomo enotni v bližnji bodočnosti dosegli vse naše cilje, za katere smo se borili in ki nam jih demokratična republika Italija ne bo mogla odreči.

Razkrinkani nacist

»Slovenski vestnik« glasilu OF za Slovensko Koroško, objavlja dopis iz Sel o neuspešnem poizkusu avstrijske ljudske stranke, da bi imela tamkaj zborovanje, na katerem naj bi govoril poslanec avstrijske ljudske stranke Steiner.

Prebivalci Sel so Steinerja vprašali, kdo mu je dal pravico priti v vas, kjer so prebivali kri slovenski partizani. Zahtevali so, naj pokaže antifašistično izkaznico. Steiner je moral priznati, da je bil kapetan v Hitlerjevi vojski. Izgovarjal se je, da nima rok umazanih s krvjo, vendar so mu prebivalci Sel dokazali, da ga dobro poznajo. Med fašistično okupacijo je živel v Borovljah. Tam je dal tudi povelje za ustrelitev dveh partizank, ki sta bili tudi resnično ustreljeni.

Veličasten partizanski dan

(Nadaljevanje s 1. strani)

republiki Jugoslaviji ne bilo svobode vere. Dotaknil se je agrarne reforme in podal kratko, a izčrpno poročilo o petletnem načrtu.

Množica zborovalcev je govornika burno pozdravljala in se mu s ploskanjem zahvalila za poslednje besede, ko se je obrnil do vseh prebivalcev Primorske, ki so nudili partizanom vso pomoč in z njimi delili zadnji grizljaj kruha.

čano, začena pa se drugo — borba za izvedbo petletnega plana.« Izrazil je trdno prepričanje, da bo to ljudstvo, ki bo v kratkem dokončno priključeno k Jugoslaviji, znalo — prav tako kot za časa borbe — z vsemi silami pristopiti k uresničenju petletnega gospodarskega načrta, ki bo prinesel blagostanje vsem jugoslovanskim narodom.

Med hudim nalivom je nastopil komorni zbor pod vod-

Kljub hudemu dežju je ljudstvo vztrajalo na mestu in vzklikalo (tov. Kardelj) ter med ovacijami zahtevalo naj tudi on spregovori.

Podpredsednik zvezne vlade Edvard Kardelj ni mogel odreči volji več tisočglave množice. S preprostimi in prišrčnimi besedami je pozdravil vse primorsko ljudstvo. Med drugim je dejal: »Prvo razdobje naše borbe je kon-

stvom Ubalda Vrabca in orkester iz Idrije. Člani Slovenskega narodnega gledališča, bivša igralska skupina IX. korpusa in frontno gledališče VII. korpusa so izvedli nekaj igralskih in recitacijskih točk ter nam podali vtis pravega mitinga iz partizanskih časov.

Proslava je zapustila pri vseh navzočih najgloblji vtis. Ta partizanski dan bo ostal vsem v neizbrisnem spominu.

Nova slovanska politika

Podpredsednik Slovanskega odbora v Pragi poslanik Prokop Maxa je napisal v glavno glasilo češkega sindikalnega gibanja „Práce“ članek, ki ga prinašamo v celoti, ker je aktualen.

V svoji študiji o „Novi slovanski politiki“, ki je bila objavljena v mesečniku „Slavjane“, glasilu Vseslovanskega odbora v Moskvi je v oktobru in novembru 1942 napisal predsednik republike dr. Edvard Beneš: „Resnična družba slovanskih narodov je bila in mogla biti v preteklosti samo revolucionarna družba. Državna in narodna svoboda slovanskih narodov se je lahko uresničila na najbolj široki revolucionarni osnovi in zato smo tej osvoboditvi tako blizu, da drugi svetovni vojni. K končni osvoboditvi slovanskih narodov nas je približal skupni boj na življenjski in smrti; dejansko boj proti mednarodnemu in domačemu fašizmu in nacizmu, boj proti največji reakciji, ki se je pokazala v moderni zgodovini Evrope s stališča notranje in zunanje politike in ki se zavestno in namenoma, notranje in mednarodno, trudi, da uniči svobodo in obstanek vseh slovanskih narodov.“

Skupna nevarnost in boj na življenjski in smrti, ki so ga proti njej vodili vsi slovanski narodi sta imela za posledico, da je izredno zrasla in se poglobila davna zavest sorodstva slovanskih narodov in se izpremenila v globoko spoznanje, da je njihov obstanek mogoč samo na direktno usodni vzajemni odvisnosti. Revolucionarij vpliv vojne, ki je moral istočasno v celotnem svetu prinesiti globoke politične, socialne in gospodarske izpremembe, je povzročil, da so iz teh izprememb izšle pri vseh osvobodjenih slovanskih narodih revolucionarne narodne enotnosti, ki zastopajo najbolj široke, tvoriteljske in protifašistične množice in ki imajo nalogo zgraditi življenje svojih narodov in držav na novih ljudskih demokratičnih osnovah. S tem so se slovanske države notranje približale k svoji osvoboditvi, Sovjetski Zvezi in postavljena je bila nova osnova, na kateri je lahko možno graditi resnično, odkritosrčno, demokratično družbo slovanskih narodov, katere plod je nova slovanska politika. Če ni prišlo k zblizanju slovanskih narodov in k njihovi pogodbi niti v razdobju obeh svetovnih vojn, niti po letu 1933, ko je jasno vstala grožnja nemškega napada, se to dejstvo lahko obrazloži v različni konstelaciji njihovih vlad, katere so se povrhu vsega v večini slučajev vedno bolj menjavale v fašistične vlade.

Poglejmo na kratko, kakšno je danes vzajemno razmerje med slovanskimi državami — in SSSR je država največjega slovanskega naroda — naroda ruskega, dalje ukrajinskega in beloruskega. Med Češkoslovaško Republiko in Sovjetsko Zvezo je bilo že 12. decembra 1943 v Moskvi obnovljeno in poglobljeno zavezniško razmerje, ki je obstajalo že od leta 1935. Največja izprememba je nastala v razmerju med Poljsko Republiko in Sovjetsko Zvezo. Sovražstvo, ki je med obema narodi stoletja dolgo trajalo in ki je v precejšnjem meru po krivdi politike polkovnika Becka omogočilo Hitlerju, da je prišel vojno, se je izpremenilo v globoko in zvesto prijateljstvo. S pogodbami sta povezani Češkoslovaška in FLR Jugoslavija, ki je podobno kot Češkoslovaška zavezniška Sovjetske Zveze in od lani tudi Poljske. Ta sistem je bil dopolnjen 10. marca letos z zavezniškim

pogodbo med Češkoslovaško in Poljsko. Linija Moskva-Varsava-Praga, za katero sta se v letih 1935-38 brezuspešno trudili Moskva in Praga, stoji danes trdna, zgrajena ne samo iz volje vlade, temveč iz prepričanja, trpljenja in žrtve najširših ljudskih množic. Ta jez bo močna prepreka proti vsakemu poizkusu obnove starega nemškega Drang nach Osten, se je vedno — in tega se mora ostali svet zavedati — izpremenil v Drang nach Westen. Ljudska republika Bolgarija bo v najbližnji dobi pristopila k zavezništvu slovanskih držav. To so nam zagotovili njeni vodilni državniki.

Ta politika je v gotovih krogih na zapadu predmet stalnih napadov in lažnjavega obrekovanja. V precejšnjem merilu je to posledica nemške in madžarske propagande, ki je po cela desetletja prikazovala vsak poizkus o zblizanju med slovanskimi narodi za ruski, panslavistični imperializem. Razlika je samo v tem, da se je v času Bismarckovega gledala na to „strašilo s črnimi očali“, med tem ko je v dobi Goebbelsa dobilo rdečo barvo. Cilj pa je bil in ostane isti; skriti nemške napadalne namene in obrazložiti protislovanski postoj gotovih reakcionarnih krogov na zapadu. Dejansko so pa cilji nove slovanske politike miroljubni v najbolj odkritosrčnem pomenu besede. Združeni slovanski narodi hočejo v skupnem naporu izkoreniniti zadnje ostanke fašizma

in nacizma, baš zato, da bi utrdili in zagotovili mir. Vzajemno si pomagajo in grade v svojih domovih novo, ljudsko demokracijo, ker so prepričani, da bo demokracija in samo ona uresničena tako v notranjem življenju kakor tudi mednarodnem, trdno jamstvo trajnega in pravičnega mira.

V tem svojem naporu pa se nočejo slovanski narodi izolirati, nočejo blokov, temveč nasprotno, podajajo roko vsem narodom in državam, ki imajo iste cilje. So tudi pripravljene postaviti se junško in zvesto v isto vrsto, če bi bile sile teme hotele zopet začeti z napadi na njihove osnovne ljudske pravice. To je najlepše formuliral predsednik republike dr. Edvard Beneš v svoji knjigi „Studije o slovstvu“, kjer piše: „Ostalemu svetu se pa mora novo slovstvo pokazati in v polni odkritosrčnosti predstaviti kot doprinos vseh slovanskih narodov k sistemu povojne evropske in svetovne kolektivne varnosti, in tako bo na konec novo slovstvo doseglo svoj vrhunec zopet v načelih Kollárjevega humanizma!“

V tem smislu je izzvenel slavni Slovanski kongres, ki se je vršil v Beogradu v decembru 1946, v tej smeri delujejo Slovanski odbori vseh slovanskih narodov in tako bo govoril vsemu svetu jubilejni slovanski kongres v Pragi, ki bo prirejen v praznino stoletnice prvega slovanskega kongresa v letu 1848, ki se je tudi vršil v Pragi.“

IZ JUGOSLAVIJE

Uspeh kolektivnega dela ribičev v Baranji

Lep primer kolektivnega dela so pokazali ribiči baranjske vasi Kopočeva, ki so v zadnjih 15 dneh natočili 87500 kg rib. Prebivalci vasi Kopočeva, ki leži 14 km od Osijeka, se večinoma bavijo z ribolovom. Najzavežnejši ribiči so nedavno osnovali ribiško združbo, katero je ljudska oblast podprla z materialom, obleko in čevlji.

V Zagrebu gradijo veliko delavsko prenočišče

Krajevni sindikalni svet v Zagrebu je pričel te dni z gradbenimi deli pri velikem delavskem prenočišču. Poslopje delavskega prenočišča bo imelo pet nadstropij. V njem bo okoli 300 postelj.

Mladinci iz Danske na progi Šamac - Sarajevo

Nad 100 danskih mladincev in mladink je prispelo na mladinsko progo. Ostali bodo pri nas dva meseca.

Prvi književniki na mladinski progi

Združenje književnikov Bosne in Hercegovine je or-

ganiziralo obiske svojih članov na mladinsko progo. Te dni sta se mudila na progi E. Petrovič in Hamza Humo, ki sta brala svoja dela mladim graditeljem proge. Bila sta prva književnika, ki sta obiskala progo Šamac - Sarajevo.

Predvajali so prvi film „Slavica“

V Beogradu so predvajali prvi umetniški film domače proizvodnje „Slavica.“ Na slavnostni predstavi so bili podpredsednik Prezidija Ljudske skupščine FLRJ Moša Pijade, člani zvezne vlade in vlade LR Srbije, zastopniki množičnih organizacij ter beograjski kulturni in javni delavci.

Film „Slavica“ so snemali v Splitu in okolici. Dogaja se tik pred vojno in med osvobodilno vojno.

Polet z brezmotornim letalom

Pred dnevi je bil izvršen prvi povojni polet z brezmotornim letalom iz mesta v mesto. Učitelj jadrane šole v Vrhu Milenko Medenica je odletel z letalom 13. maja ob 13. uri iz Vrha ter je letel nad Zemunom in Beogradom, in pristal ob 16.30 uri na pančevskem letališču.

(Nadaljevanje na 4. strani)

VOGRSKO

Pionirji prirejajo...

Pionirji naše vasi so priredili 12. t. m. šolsko veselico, na katero so povabili tudi pionirje sosednjih šol. Prireditve so se udeležili polnoštevilni šolski otroci iz Dornberga, Prvačina in Bukovice. Uvodni govor je imela korajžna pionirka Vilka, ki je pozdravila vse došle pionirje ter prikazala pomen sličnih prireditev, njih povezovalo in spoznanje z okoliškimi pionirskimi organizacijami, ko bomo v kratkem združeni v novi domovini Jugoslaviji. Navzoče pionirje so te besede, ki so bile izgovorjene prav iz srca, globoko ganile.

Sledil je pester in bogat program, ki je bil sestavljen iz 16 točk. Izmed teh naj omenimo Finžgarjevo igro »Vedže«, v kateri so nastopali palčki v krasnih rdečih oblekah. Vsa prireditve je bila izvedena v ljubkem in pristrnem tonu in je zapustila pri vseh mladih gostih najboljši vtis.

Na Vnebohod so ponovili pionirsko igro za odrasle. Dvorana je bila nabito polna. Starši otrok, kakor vsi ostali vaščani so bili s izvedbo igre prav zadovoljni in so se kar čudili mladim igralcem, da so tako lepo nastopili.

Vsa hvala in čast gre učiteljskemu zboru, ki se ni zbal truda, ko je učil šolarčke ter jim stal požrtvovalno ob strani. Učitelji so naslikali krasno ozadje za predvajano igro in sicer v meri 5 m x 2,80 m. Slika nam bo ostala za vedno v okras dvorane.

Naši pionirji se že pripravljajo na novo prireditev, ki jo mislijo podati še pred koncem šolskega leta.

ŠTANJEL NA KRASU

Renčani so nas presenetili

Preteklo nedeljo je pri nas gostovalo prosvetno društvo »Zvezda« iz Renč.

Na našem odru so Renčani uprizorili lepo igro »Otrok iz zadrege« in zares so nas z njo presenetili. Po končani igri je zapel renški mešani pevski zbor »Slovan na dan« in »Ti zemlja ki združuje brate.«

Ze popoldne je igral renški orkester, tako da je vse zažvelo. Tudi na večerni plesni zabavi je veselo poigral.

V Štanjel je prišlo za to priliko mnogo okoličanov. Vsi so se pohvalno izrazili o vrlih Renčanih.

ŠT. MAVER

Izlet v Ljubljano

V soboto 10. maja ob 6. uri zjutraj smo se zbrali na izlet v Ljubljano. Z zastavo na čelu smo se srečali onkraj demarkacijske črte, kjer nas je že čakal avtobus. Med prepevanjem in igranjem na harmoniko, katero je ubiral tov. David, smo se odpeljali proti lepi prestolnici Slovenije. Medpotoma smo videli čete partizanov, ki so šli na udarniško delo. Sprejem v mestu je bil prisrčen. Deležni smo bili obče pozornosti, ko so Ljubljancem zvedeli da smo Primorci, Goričani. Povsod, kjer smo se ustavili so nas izpraševali o Gorici, o Brdih ter o vseh podrobnostih. V teh dneh smo na lastne oči videli, kako se obnavlja, kako se dela za novo ljudsko Jugoslavijo. Prav s težkim srcem smo se ločili in marsikatero oko je bilo solzno od ganotja.

Polni vere v lepšo bodočnost smo se ločili od sorodnikov in prijateljev. Zopet smo prepevali in harmonika nas je spremljala, toda vračali smo se v cono A s čisto drugačnimi občutki, kakor smo odhajali. Zopet nas je sprejela domača vas, a hrepenenje je ostalo neutušeno.

BILJANA

Naši najmlajši na odru

Na Vnebohod smo imeli zopet enkrat priliko videti naše pionirje. Nastopili so z dvema enodejankama »Sestrin varuh« in »Poboljšani trmo glavec.« V dopolnilo posrečene sporeda so nam dodali še nekaj pevskih točk, deklaracij in prizorov. Za dobro uspešno prireditev gre zasluga domači učiteljski tovi. Belinger Marici, ki je pionirke dobro pripravila za nastop. Prireditve je posetilo številno občinstvo, ki ni štedilo z odobravanjem.

Ob tej priliki so nabavili za »Dijaško matico« 1400 lir. Mladim igralcem pa kličemo: le tako naprej in vedno bolje!

KANAL PRI SOČI

Naše žene

Preteklo nedeljo so kanalske žene priredile ljudsko veselico, ki je privabila toliko občinstva, da se je izkazala dvorana Mladinskega doma veliko premajhna. Na plesni prireditvi je igral ženski orkester iz Kanala. Od izkupička zabavnega večera so marljive kanalske žene in matere darovale 2500 lir za revne in potrebne družine trga, 4000 lir pa so nakazale za sirote Dečjega doma v Kojškem.

Iniciativnost in organizacijska iznajdljivost kanalskih žen je vredna vse pohvale in jo postavljamo v zgled vsem ostalim ženskim organizacijam.

KAMNO PRI KOBARIDU

Nova žrtev

Pretekli ponedeljek je v goriski bolnici podlegel smrtni rani tov. Ivančič Anton, katerega je v soboto 17. t. m. s strelom težko ranil ameriški vojak na bloku pri Kamnem. Truplo preminulega Ivančiča so prepeljali v domačo vas, kjer se je vršil pogreb ob veliki udeležbi domačega in okoliškega prebivalstva, ki je s cvetjem in venci počastilo dobrega tovariša.

Smrt, ki je pretrgala nit življenja Antona Ivančiča, je globoko odjeknila med ljudstvom cele Šoške doline, posebno pa je težko prizadela ožje sorodnike in številne njegove prijatelje.

TRNOVO (pri Kobaridu)

Za gradnjo nove mladinske proge

Kakor vsepovsod, tako zbira tudi naše ljudstvo Šoške doline denarna in druga sredstva za gradnjo nove mladinske proge Šamac - Sarajevo.

V Trnovem so vaščani izvedli po vasi akcijo v ta namen in zbrali 4310 lir.

STARO SELO

(pri Kobaridu)

Izlet k čudežni bolnici

Pretekli teden smo priredili izlet v partizansko bolnico »Franja.« Z nami so prišle tudi stare ženske-partizanske matere, da vidijo, kje so okrevali njih sinovi.

Čudežna bolnica je ganila že marsikoga. Mnogi si še danes ne morejo zamisliti, kako so partizani vse to ustvarili.

Pri ogledu »Franje« nam je neki tovariš pojasnil, kako je nastala bolnica.

Pred odhodom smo zapeli »Zrtrvam« v počastitev padlih.

Vedno ob tej priliki smo zbrali 1360 lir prispevkov za Dijaški dom v Tolminu.

SEDLA

«Dekle z rožmarinom»

V preteklem tednu smo imeli pri nas gledališko predstavo pod okriljem prosvetnega društva »Sloga.« Igrali smo »Dekle z rožmarinom.« Na veselico je prišlo mnogo ljudi ne samo iz domače vasi, ampak tudi iz vseh okoliških krajev. Lahko rečemo, da so bili gledalci zadovoljni, saj (Nadaljevanje na 4. strani)

Pripovedujem vam o borbi Slovence Koroške, o dogodkih, ki so se vršili v koroških hribih v poslednji vojni, jeseni 1944. leta.

Karavljia K12.

Povest o kurirjih s K 12 bi bila lahko dolga povest. Marsikateri francoski, angleški ali ruski vojni ujetnik, ki so ga rešili ti kurirji iz nemškega vojaškega suženjstva, bi jo lahko pripovedoval.

V K 12 so bili vsega skupaj trije kurirji. Oboroženi so bili z nekaj bombami, dvema avstrijskima puškama in nemško brzostrelko, ki jo je zaplenil osemnajstletni kurirski komandir v borbi z SS-patrujo. Nanjo je bil ponosen kakor vsak partizan, ki je zaplenil sovražnikovo orožje. Postala mu je najzvestejša tovarišica in marsikateremu fašistu je skrajšala veselje, da bi se kdaj prežal v zasedi na junške kurirje karavljia K 12.

Osemnajstletni komandir Drago je imel pod svojo komando devetnajstletnega kurirja Jožeta, ki se je odlikoval že v številnih težkih borbah

širom Slovenije, in osemtridesetletnega Johana, nekdanjega tesarskega delavca iz Podkloštra v Žiljski dolini.

Johan je bil suh in precej koščen, da je zgledal precej velik, dasi v resnici ni bil tako zelo. Bil je izdelan od trdega dela in zatiranja že iz mladih dni. Dvakrat je bil v zaporu. Prvič se pod bivo Avstrijo, kjer so ga zaprli zaradi tega, ker je v gostilni na Brnci slovensko prepeval. Zaradi domače žiljske pesmi je predsedel ves mesec ob kruhu in vodi. Potem je pobegnil preko Karavank v bivšo Jugoslavijo. Tam ni bilo nič boljše. Prijeli so ga jugoslovanski orožniki prav v tistih dneh, ko so prišle nemške Hitlerjeve čete na Koroško. Jugoslovanski orožniki so ga izročili preko meje Hitlerjevemu gestapu in iz celovških policijskih zaporov je z uklenjenimi rokami potoval na Dunaj. 1942. leta se mu je posrečilo od tam pobegniti. Skril se je celo leto doma, potem pa je dobil zvezo s partizani in odšel preko hribov še enkrat preko bivše meje in se boril

Miha Klinar

JESENSKI LISTI 1944

na Primorskem proti fašizmu, največjemu sovražniku zatirane človeštva. S Primorske pa se je vrnil zopet na Koroško, kjer je postal kurir v K 12. Vsak večer je hodil v mraku v dolino in pričakoval pri znamenju med Brnci in Podkloštom nove tovariše, ki so prihajali v borbo za svobodo Slovenske Koroške.

Komandir in dva kurirja to je bila celotna posadka karavljia K 12. Karavljia sama je ležala dobro zamaskirana v grapi ob potoku nad Podkloštom.

Tisti septembrski večer se je zbrala v karavljia zelo mešana družba. Sedem Francozov, en Anglež, devet ruskih tovarišev, trije prostovoljci s Koroške so se drenjali okrog ognja v karavljia. Nekdo od novodošlih Korošcev je zna-

malo francosko. Francoske tovariše je rešil pred petimi urami komandir Drago iz nemškega suženjstva. Sedaj so se mu zahvaljevali. Drago pa jim je odgovarjal:

Čemu se zahvaljujete, tovariši! To je bila samo moja dolžnost. Borili ste se proti istemu sovražniku kot mi. Imeli ste samo nesrečo, da ste bili ujeti. Zato je bila moja dolžnost, da vas rešim. Šli boste po naši zvezi in vrnili se boste v Francijo, kjer boste nadaljevali borbo proti skupnemu sovražniku.

Ko je Francoz Jean slišal prevod komandirjev besed, so se mu zaiskrile oči in stisnil je pesti. Skozi možgane so mu blisnili spomini na trpljenje, ki ga je preстал v nemškem suženjstvu. Govoril je svojim tovarišem v francoščini, Ko-

rošec Anže pa je prevajal komandirju in ostalim Slovencem.

Rešili so nas jugoslovanski partizani. Pravijo, da bi se lahko takoj vrnili v Francijo. Toda, tovariši, zakaj bi ne ostali v vrstah jugoslovanskih partizanov? Sovražnik je povsod isti. Tudi v Jugoslaviji se bje borba za svobodo proti fašizmu, za svobodo vsega sveta, torej tudi Francije! Tovariši, jaz vstopam prostovoljno v jugoslovansko partizansko vojsko.

Francozi so poslušali svoje tovariše. Govoril je, kakor so sami čutili. Zakaj bi hodi li domov? Tudi v Franciji je isti sovražnik! Javili so se vsi prostovoljno v narodno-osvobodilno vojsko Jugoslavije. Prav tako so storili tudi Rusi.

Nepozabna septembrska noč v koroških gozdovih, na skrajnih slovenskih partizanskih postojankah. Kakor ogenj v skruti karavljia so gorele s toplim sijem misli o lepši, svobodni bodočnosti vseh ljudstev. Nov svet je živel v nas, svet, ki mu bo vladalo ljudstvo.

Marš skozi noč

Ogenj je dogoreval. Naslonjeni na nahrbtnike so tovariši spali. Le komandir Drago je bedel. Pripravil je nahrbtnik. Teža trideset kilogramov. Vsebinsa: časopisi, radijska poročila, brošure, pošta, vse, kar tako težko pričakujejo borci po borbenih edincih.

Drago je zavezal nahrbtnik in nato pričel polniti šaržerje z municijo. Ko je bilo vse v redu, je vrgel na dogorevajoči ogenj dvojce polen in razpihal žerjavo. Na ognjišču je zopet vzplamtelo. Potem je sedel na nahrbtnik in se zastrmel v ogenj. Čez uro bo moral na pot, ki ne bo lahka! Deset ur hoda po strmih planinskih bregovih, preko ceste, kjer Nemci držijo stalne zasede. Vse težave in nevarnosti bo moral premagati z dvajsetimi neoboroženimi tovariši. Le on bo imel orožje, svojo brzostrelko. Do ceste ga bo spremljal Jože z avstrijsko puško in s petnajst naboji. Naprej bo šel sam, ne prvič.

(Nadaljevanje na 4. strani)

IZ JUGOSLAVIJE

Prvi poveljni velesejm v Jugoslaviji bo odprt 31. maja v Zagrebu

(Nadaljevanje s 3. strani)

Na Zagrebškem velesejmu bodo zastopane vse vrste naše industrije, agrarne in obrtniške proizvodnje. Od tujih dežel bodo na velesejmu zastopane Češkoslovaška, Poljska, Bolgarska, Albanija, Švica, Madžarska, Francija, Holandska, Anglija, Amerika in Egipt s posameznimi tvrdkami. Češkoslovaška republika razstavlja v svojem paviljonu. V posebnem paviljonu bo razstavljena naša industrija, v hallu paviljona naše gospodarstvo, v paviljonu K naše gozdarstvo. Paviljon H je rezerviran za inozemske razstavalce. Poljedelske zadruge pridejo v paviljon D, medtem ko je poseben paviljon določen za naš turizem. To razstavo aranžira Putnik s sodelovanjem ministrstva za trgovino, promet in pomorstvo. Poleg ostalega turističnega materiala bo razstavljen tudi ogromen relief Jadrana, ki ga je izdelal profesor Franjo Jandriš iz Zagreba. Drugo in tretje nadstropje paviljona sta rezervirana za trgovino, medtem, ko je v pritličju istega poslopja lahka industrija. Bivši nemški paviljon bo urejen za razstavo naših artiklov zunanje trgovine, medtem ko bo posvečen mali paviljon v narodnem stilu ročnim delom domače obrti. Desno od vhoda v paviljon G razstavlja Poljska in Albanija. Putnik bo organiziral 2. junija turistične vlake iz Ljudske republike Srbije. Obiskovalcem bodo preskrbeli stanovanje v študentskem domu in hrano v mestni restavraciji po popularnih cenah. Obiskovalci bodo imeli priliko, da poleg obiska velesejma vidijo tudi množične kulturno-prosvetne in fizikalne prireditve in da si ogledajo znamenitosti glavnega mesta LR Hrvatske. Prijave za obisk zagrebškega velesejma sprejemajo Putnikove poslovalnice do 20. maja.

Razen domačih obiskovalcev bodo obiskali zagrebški velesejm tudi izletniki iz inozemstva. Računa se na skupinske obiske iz Češkoslovaške.

Filmski izvedenci na Mladinski progi

V glavni štab mladinskih delovnih brigad sta prispela glavni direktor češkoslovaškega filmskega društva Ljubomir Zinhart in holandski filmski režiser Jeris Ivers. Na mladinski progi bosta ostala dva do tri dni in proučila možnost snemanja filma o življenju in delu na progi.

Maršal Tito je sprejel francoske znanstvenike

Pretekli teden je predsednik vlade FLRJ maršal Jugoslavije Josip Broz-Tito v pri-

sotnosti predsednika komiteja za šole in znanost Borisa Žihlerla sprejel francoske znanstvenike Andre Cholleya, Henry Bennara, Marcela Prenana in Georga Teissiera ter se z njimi zadržal v prisrčnem razgovoru.

Stalingrajski traktorji v naši državi

Na državnem posestvu v Belju so pred par dnevi prejeli šest traktorjev iz stalingrajske traktorske tovarne. Stroji so najnovejšega tipa.

Glas iz mesta in z dežele

(Nadaljevanje s 3. strani)

niso štedili s priznanjem, ko smo igro podajali.

Nastopili so tudi starejši in res so dobro igrali ter s tem tesno sodelovali z mladino.

Pri nas imamo 15. majnika vsakoletni vaški praznik. Bili so časi, ko je na ta dan prav moral biti ples. Letos pa ga hočemo ločiti od kulturnih prireditev in zato nismo imeli tolikrat plesne zabave.

Naš župnik pa se je že bal, da mu bomo »oskrunili« cerkveni shod s plesno prireditvijo. Tako je bil gotov, da bomo plesali tudi za letošnji cerkveni shod na dan 15. maja, da je namenoma omejil cerkvene slovesnosti. Njegovi prišepetanci so mu natvezli, da sta župan in policija podpisala tudi za ples. Zato je s svoje strani popolnoma prekinil s »tradicijo« in ni povabil v vas niti sosednjih duhovnikov, kot druga leta. Nekateri so mnenja, da se je tudi bal, da bi njegova financa preveč trpela...

LIVEK

Na prosvetno-kulturnem polju

Naše prosvetno društvo »Planinka« kaže že prav lepe uspehe. V zadnjem času se je dobro izkazal dramski odsek, ki nam je podal dve prireditvi.

Najprej so Livčani prednašali igro doma, nato pa v Kobaridu. Uprizorili so igro »Repositev« v petih dejanjih. V splošnem so dobro igrali. Obilna udeležba občinstva je bila priča, da ima društvo resne namene in da bo še nadalje stopalo po stopinjah, ki vodijo k vedno živahnejšemu kulturnemu udejstvovanju. Na prireditvah je nastopal tudi naš domačin, solist Hrast I. gnac, ki nam je z občutkom zapel par pesmi.

Med igralci vlada veliko zanimanje za nastope. Sedaj se pripravljajo za nov nastop in sicer imajo namen igrati Finžgarjevo trodejanjo »Veriga.« Vloge so že razdeljene in v dobrih rokah.

Škoda, da nimamo popolnega pevskega zbora. Mladini priporočamo, naj prihaja k pevskim vajam v večjem številu.

Tudi druge organizacije delujejo precej dobro. R. K. S. je postavil v vasi ambulanto.

ki jo je prevzela tov. Štefka Hrast iz naše vasi. Od nas je odšel novoizvoljeni tajnik O. F. Miklavč Vladimir. Bil je priden in delaven. Zelo ga bomo pogrešali. Na novem mestu mu želimo obilo uspeha.

Izpitni na slov. srednjih šolah v Gorici

Prijave za zrelostne izpite na slovenskem klasičnem liceju v Gorici in usposobljenostne izpite na slovenskem višjem učiteljskem v Gorici se sprejemajo v tajništvo (ulica Croce, št. 3) do 31. maja 1947. Do tega časa se morajo prijaviti tudi vsi tisti kandidati, ki mislijo, da bi iz kakršnega koli opravičenega razloga mogli delati izpite v jesenskem izpitnem roku.

Prijavam za izpite je treba priložiti naslednje listine: rojstni list, potrdilo o cepljenih kozah, potrebna šolska izpričevala in potrdilo o plačanih izpitnih taksah; privatisti morajo priložiti še zjavo o predelanem učnem programu in izjavo o pomoči pri zasebnem pouku; kandidati za učiteljske usposobljenostne izpite pa še uradno zdravniško spravevalo in potrdilo o opravljenih didaktičnih vajah.

Tudi za vse ostale izpite naj se kandidati prijavijo do 31. maja 1947.

Natančnejša pojasnila se dobe na šolski oglasni deski ali v tajništvu šole.

Obvestilo

Podpoveljstvo mestnih straz (ul. Mazzini 7) naznanja, da so našli vsoto denarja, ki se sedaj hrani pri tem poveljstvu. Kdor more dokazati, da je lastnik, naj se oglasi.

Škoprote trle

Priporoča se vsem trtorcem, naj takoj pričnejo s škropljenjem trt in naj delo čimprej dokončajo.

Škropljenje je posebno važno, ker je dež in menjajoče se vreme kvarno vplivalo na trte in povzročilo napad peronospor.

To velja za vse, a v prvi vrsti za one, ki sploh še niso škropili.

Pomladanski pregled bikov

V skladu z uredbami v veljavi glede razmnoževanja živinoreje se bo vršil v prihodnjem mesecu juniju običajni pregled bikov, namenjenih javnim ali zasebnim postajam v krajih, kjer se redita simendolska in siva švicarska pasma.

Vsi lastniki bikov (tudi že potrjenih v prejšnjih pregledih in starih nad deset mesecev) morajo predložiti prošnjo na navadnem papirju, naslovljeno na Okrožno komisijo za potrditev bikov pri okrožnem kmetijskem nadzorstvu v Go-

rici, ulica Duca d'Aosta 55, in sicer do 5. junija 1947.

Pristojbina za pregled znaša L. 412.— za vsakega bika in bo dvignjena na L. 515.— ako ne bo prošnja predložena v gori določenem roku.

Za plačila se poslužite poštinih nakaznic, naslovljenih na Okrožno komisijo za potrditev bikov pri Okrožnem kmetijskem nadzorstvu v Gorici (v znesku je všteti tudi triodstotni splošni dohodninski davek).

Po preteku gori določenega roka se bo sestavil spored pregledov, ki bo javljen vsem lastnikom bikov.

Sporočilo

V nedeljo veliko slavje na Gradišču

Na binkošno nedeljo in ponedeljek se bo kot običajno vršilo na Gradišču pri Renčah tradicionalno slavje.

Zveza primorskih partizanov priredi popoldne ples na prostem.

Preskrbljena bodo tudi pristna, specialno sortirana vina (rizling, moškati in savinjon) ter gorka in mrzla hrana.

Na prijetno zabavo so vabljene vsi!

DAROV I IN PRISPEVKI

Za politične aretirance so v mesecu aprilu darovali sledeče vasi na Goriškem:

Bilje Lir 250.—, Pevma Lir 1.000.—, Števerjan Lir 1.130.—, Bukovca Lir 900.—, Komen Lir 3.700.—, Gorica Lir 2.850.

Okrožna komisija se zahvaljuje vsem podpornikom v imenu antifašističnih aretirancev v goriških zaporih.

Fizikalni praznik v Ajdovščini

Dne 1. junija bo v Ajdovščini veliki fizikalni praznik mladine goriškega okraja. Za fizikalni nastop so obsežne priprave, v katerih sodelujejo fizikalne organizacije in društva, mladinske organizacije in šolstvo. Na ta dan bo nastopilo na ajdovških igriščih preko 1000 telovadcev, med temi 800 mladink, preko 400 mladincev in veliko šte-

Za Binkošt obiščite

postojnsko jamo!

Avtopodjetnik

Komel Gabrijel

Iz Gorice, ul. Mameli bo vozil na binkošno nedeljo v Postojno in nazaj v Gorico.

Kamion ima udobne sedeže.

Odnod izpred kavarne Bratuž ob 8. uri zjutraj.

vilo pionirjev. Izvajali bodo proste vaje, lahkoatletske in nogometne tekme. Obenem bodo tekmovali za prvenstva in zmagovalci bodo prejeli nagrade.

Spominjamo se lanskega veličastnega fizikalnega nastopa, ki je bil v Ajdovščini ob priliki »Parade dela«. Letošnje priprave, ki so zaje vse večje število mladih ljudi, nam pričajo, da bo letošnja fizikalna manifestacija še veličastnejša. Saj je v tem letu mladina, goriškega okraja dosegla tudi na polju telesne vzgoje velik napredek. Ustanovila so se v okraju športna in telovadna društva, razne lahkoatletske ekipe, pa tudi krajevni nastopi so pokazali povoljno višino v razvoju fizikalne na podeželju.

Pri vsem tem pa ne smemo pozabiti, da so pobudniki športa in prvi organizatorji velikega petletnega načrta, bodisi na progo Šamac - Sarajevo, bodisi na strokovne tečaje in drugam. Njih so nadomestili doma drugi mladinci, ki se trudijo, da dvignejo pollet na vseh poljih mladine in da ga vskladijo v petletni načrt v goriškem okraju.

Fizikalna krepi telesno in duševno našo mladino, ki jo čakajo velika dela pri obnovi domovine. Brez dvoma bodo 1. junija mladinci pokazali na velikem igrišču kaj vse zmogli.

rejo ne glede na to, da so cele dni zaposleni pri naporih fizičnih delih, bodisi na polju, kakor v podjetjih in šolah.

Fizikalna manifestacija 1. junija v Ajdovščini bo privabila k telesni vzgoji nove in nove ljubitelje, tako da bo v petletki postala fizikalna reslast vseh naših mladih ljudi. Zato naj ne bo vasi, ki odslej naprej ne bi imela svojega telesno-vzgojnega društva.

Modelarski letalski krožek

V neposredni okolici Gorice v Standrežu imamo lepo razvit modelarski letalski krožek. Ob neki priliki smo si ogledali nekatere prav posrečene modele. Nekaj mladincev se živo zanima za te letalske modele. Potrebno je, da bi ostali ti mladinci v tesni povezavi s krožki onstran črte in da bi na ta način razširili svoje znanje o letalstvu in o ustroju modelov.

V Postojni obstojajo modelarski letalski krožki, ki so opremljeni s potrebnim orodjem. Tečajniki prejemajo pod izkušenim vodstvom čim širše znanje o letalstvu in ustroju in sestavi športnih in drugih letal. Istotam je osnovan tudi pionirski krožek v osnovni šoli in v gimnaziji. Svoje uspehe bodo pokazali 8. junija, ko bodo proslavljali pionirski dan.

IZHAJA ENKRAT NA TEDEN — Urednik: J. KRISTIJAN BAVDAZ — Za list odgovarja ALOJZ BUDIN — Uredništvo in uprava: Gorica, Rooseveltov korzo 33-II. Tisk Zadruga tiskarne v Trstu — Tiskano z dovoljenjem AIS-a

pri sv. KRIŠPINU

v GORICI - RAŠTELJ ŠT. 35

DOBITE NAJVEČJO IZBIRO SANDALOV IN VSEH VRST ČEVLJEV DOMAČEGA IZDELKA

GOSTILNA PAVLIN

GORICA — Viale XX Settembre

Toči pristna domača vina - Ima prijeten senčnati vrt ter igrišče za balinjanje

CVETLIČARNA

JOŠKO BANDELI

GORICA - na Travniku

STAVBENO PODJETJE

ERNEST MAKUC

Telefon: 922

GORICA
ul. Ristori, 7

(Nadaljevanje s 3. strani)

toda, ali morda ne bo zadnji? Drago je poznal take misli, ki nadlegujejo človeka, ki gre na težko odgovorno pot. Ko so težave in nevarnosti premagane, se jih spominja človek s brezskrbnim smehom.

Potok je šumel vedno enako mimo karavle, meril dneve in noči, pel svojo nikdar izpeto pesem. O da bi bila taka neizpeta pesem človeško življenje! Da bi človek ne čutil ničesar, le eno samo radost svobode, kot gorski potok, ki se nikdar ne skali, nikdar ne umaže.

— Neumnosti! — je glasno spregovoril Drago.

Le odkod se plazijo take misli v človeka? Potok naj ostane potok, in človek, človek! Mar ne more zaslužiti človek potoka, mar si ni človek porogel narave, mar ne pozna njenih zakonov? Človek si ustvarja usodo s svojimi sojudmi sam!

Drago se je nasmešnil tem mislim. Prijel je v roke brzo streklo in ji govoril kakor živemu bitju:

— Za naše življenje si potrebna članes ti, da si priboriš pravico do svobode. Potem bodo potrebne zdrave roke, krampi, lopate, stroji, da bomo zgradili nov svet izkoriščanemu in zatiranemu človeku!

Drago je zadihl sproščeno in pogledal na uro. Bila je štiri zjutraj.

Zbudil je tovariše, razdelil mednje poslednji kruh, ki ga je bil večeraj prinesel Johan iz doline, in nato so se pripravili za odhod.

Vlažna jesenska noč je ležala nad gozdom. Niti koraka nisi videl pred seboj. Tudi zvezd ni bilo. Črna megla na plahta je visela nad vrhovi dreves. Vendar je kljub vsemu dal Drago povelje za odhod.

Počasi se je pomikala kolona skozi noč. Vsi so se spodtikali ob korenine, le Drago in Jože sta stopala s sigurnim korakom. Do ceste je bilo dobro uro hoda.

Ko so prišli na neko čistino, kjer je bila neka samotna gorska kmetija, je pričel padati dež. Kmalu so bili vsi premo-

čeni do kože, vendar mraza zaradi mokrote niso čutili. Težek naporen marš po planinskih strminah jih je ogrel.

Bili so že blizu ceste. Pot je bila manj težavna, vendar vedno bolj nevarna. Nemci so držali zasede tudi v največjem naliivu.

Nenadoma je presekalo šum dežja brnenje kamijona. Drago je zapovedal:

— Stoj!

Povelje je šepetaje romalo od ust do ust. Nehote so vsi pritajili dihanje. Le šumenje dežja in brnenje s ceste se je zlivalo v temo.

Drago in Jože sta šla v izvidnico.

Brnenje je prihajalo vedno bliže. Nenadoma se je ustavilo.

Drago je vedel takoj, da so Nemci. Zasenčene luči so motno prodirale v temo. Počasi sta se Drago in Jože priplazila v bližino.

Dragova slutnja se je uresničila. Bili so Nemci z blindo in enim kamionom.

Tovariši v gozdu so nestrno čakali, kdaj se vrnete Drago in Jože. Tudi oni so

zaslutili, da je v bližini sovražnik. Da bi imeli puške ali vsaj bombe! Toda bili so neoboroženi, sedem Francozov, en Anglež, devet ruskih tovarišev, trije slovenski koroški prostovoljci!

Ko sta se Drago in Jože vrnila, so vedeli vsi, da je pred njimi sovražnik. Francoz Jean (izg. Žan) je siknil skozi zobe: — Les boches! (izg. le boš).

— Za menoj! — je zapovedal Drago.

V največji tišini so šli za njim.

Dež še vedno ni hotel prenehati. Prišli so na čistino nad cesto. Temo je razsvetlila bela raketa, nato še rdeča in zelena. V trenutku so plegli v travo.

Ko so rakete ugasnile, so začeli v travi šumenje nemških škornjev.

— Umik v gozd!

Dvajset postav se je dvignilo in gozd jih je istočasno sprejel vase, ko so ponovno prerezale temo nemške rakete. Zaman se je zakrohotal z nasprotni strani nemški mitraljez. Dvesto metrov od nje-

ga so nato partizani prekoračili cesto.

Koroški tovariš je spregovoril

Komandir Drago se je ustavil s tovariši v neki zapušeni pastirski koči. Dež je prenehal. Megle so se spustile nižje nad dolino. Le vrhovi Dobrača, Osojščice in Karavank so blesteli v jutranjem soncu kakor zlata obala nad srebrnim morjem.

Drago je bil zadovoljen, da je bila dolina v megli. Brez skrbi je lahko zakuril v koči ogenj, kjer so se premočeni in premraženi tovariši posušili in ogreli. Naporni planinski marš skozi deževno noč in nemško zasedo jih je utrudil. Sedaj so se lahko spočili.

Proti poldnevusu so odrinili dalje v smeri proti Kepi.

Megla v dolini se je počasi razblinjala. Orumenela jesenska polja, ceste, vasi in sinja jezera je poljubilo sonce. Skupina tovarišev je nehotе obstala. Lepota se je porajala pod njimi. Neki francoski tovariš je izrazil glasno svoje občutje.

— Otožna lepota...

Anže je pokazal z roko, kot da bi hotel pobožati deželo pod seboj:

— To je moja domovina.

Tam za Baškim jezerom, za onim gozdom je moj dom. Lepa je moja zemlja.

Francoz je ponavljal:

— Otožna lepota.

Anže je odgovoril:

— Da! Otožna lepota. Zar-

lost kriči iz nje, žalost tisočletnega zatiranja, ki nas ni moglo zdrobiti. 1920. leta so nam zapeli bilje. Peli so nam, ker so mislili, da smo mrtvi.

Pa so se oglašile v koroških gozdovih zopet slovenske partizanske puške, ki bodo strle nasilje in ustvarile svobodo naših pradednih dni. Saj mora pravica vendar enkrat zopet postati last tistih, ki so je bili oropani...

Koroški tovariš je spregovoril besede, ki so bile stoletja zapisane v slovenskih srcih koroških ljudi, sužnjev na lastni zemlji. Stoletno hrepenenje sužnjev je kričnilo v krvi in s puškami bodo izterjali svojo pravico.